

ԼԻԼԻԹ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի քաղաքացիական դատավարության ամբիոնի ասպիրանտ

ՏՆՕՐԻՆՉԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍԿՉԲՈՒՆՔԻ ԴՐՍԵՎՈՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Հոդվածը նվիրված է տնօրինչականության սկզբունքի դրսևորման առանձնահատկությունների բացահայտմանը վարչական դատավարությունում: Ըստ այդմ, վերլուծության են ենթարկվում վարչական դատավարությունում «ex officio» սկզբունքի իրացման պայմաններում տնօրինչականության սկզբունքի դրսևորումները, սահմանափակումները և դատարանի կողմից ձեռնարկվող գործողությունները:

Հիմնաբառեր- սկզբունքներ, «ex officio» սկզբունք, տնօրինչականություն, վարչական դատավարություն, տնօրինչականության սկզբունք.

Վարչական դատավարության սկզբունքները վարչական դատավարության իրավունքի նորմերում ամրագրված դրույթներն են, որոնք ընկած են հանրային իրավահարաբերություններից բխող վեճերով արդարադատության իրականացման հիմքում և արտահայտում են վարչական դատավարության առանձնահատկությունները¹:

Տեսաբանների կարծիքով վարչական դատավարության սկզբունքների օրենսդրական ամրագրումն ունի հիմնարար նշանակություն, քանի որ միայն այդ կերպ է հնարավոր դառնում վարչական դատավարության նպատակների և խնդիրների իրականացումը²:

Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ՝ ՎԴՕ) 5-9-րդ հոդվածներով սահմանված են վարչական դատավարության սկզբունքները: Դրանք են՝ գործի փաստական հանգամանքներն ի պաշտոնե պարզելը, վարչական դատավարության իրականացումը կողմերի իրավահավասարության հիման վրա, գործերի քննության բանավորությունը, դատական վարույթի հրապարակայնությունը, վարչական դատավարությունը պետական լեզվով իրականացնելը:

Թվարկված սկզբունքների շարքում «ex officio» սկզբունքը, հանդիսանալով վարչական դատավարության առանձնահատկություններն ընդգծող սկզբունք, պայմանավորում է նաև վարչական դատավարությունում այլ սկզբունքների դրսևորման առանձնահատկությունները³:

Դատավարագետները, ուսումնասիրելով այս սկզբունքի հարաբերակցությունը վարչական դատավարության այլ սկզբունքների հետ, առանձնացնում են իրավական այն հարցադրումը, թե արդյո՞ք «ex officio» սկզբունքի ամրագրումը և ըստ այդմ դատարանին ակտիվ լիազորություններով օժտելը չի խոչընդոտում վարչական դատավարությունում մր-

ցակցության, կողմերի իրավահավասարության և տնօրինչականության սկզբունքների իրացմանը⁴:

Այսպիսով, անհրաժեշտ է բացահայտել «ex officio» սկզբունքի իրացման պայմաններում տնօրինչականության սկզբունքի դրսևորման առանձնահատկությունները վարչական դատավարությունում:

Դիսպոզիտիվության (տնօրինչականության) սկզբունքի համաձայն՝ գործի ելքով շահագրգռված անձինք ունեն հնարավորություն ազդելու գործի քննության վրա՝ վեճի առարկան ազատ տնօրինելու, ինչպես նաև օրենքով իրենց տրված դատավարական իրավունքները դատավարության բոլոր փուլերում իրացնելու միջոցով⁵:

Վճռաբեկ դատարանն, անդրադառնալով այս սկզբունքի էությանը, նշել է, որ Սահմանադրությամբ և եվրոպական կոնվենցիայով երաշխավորված դատական պաշտպանության իրավունքի իրացման հիմնական սկզբունքներից է տնօրինչականության (դիսպոզիտիվության) սկզբունքը, որն անձի՝ Սահմանադրությամբ և օրենքով նրան տրված հնարավորությունն է սեփական հայեցողությամբ տնօրինելու իր նյութական և դատավարական իրավունքները և դրանց պաշտպանության եղանակները: Տնօրինչականության (դիսպոզիտիվության) սկզբունքն անձանց հնարավորություն է տալիս ինքնուրույն որոշել՝ դիմել, թե չդիմել դատարան իրենց իրավունքների, ազատությունների և օրինական շահերի պաշտպանության համար, այսինքն՝ իրականացնել, թե չիրականացնել իրենց դատական պաշտպանության հիմնական իրավունքը: Անձինք իրենց դատական պաշտպանության հիմնական իրավունքն իրացնելիս, ինչպես նաև դատարաններն արդարադատություն իրականացնելիս պետք է առաջնորդվեն վերը նշված սկզբունքով⁶:

Հարկ է նշել, որ վարչական դատավարությունում այս սկզբունքի դրսևորման առումով առկա են

www.ardaradutyjournal.com

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

տարբեր մոտեցումներ: Այսպես, որոշ գիտնականներ գտել են, որ վարչական դատավարությունում «ex officio» սկզբունքի առկայությունը խոչընդոտում է տնօրինչականության սկզբունքի դրսևորմանը, քանի որ անձը, ով դիմել է դատական պաշտպանության համար այլևս չի կարող ուղղորդել դատական քննությունը:

Այդուհանդերձ, գիտնականների գերակշիռ մասը գտել է, որ «ex officio» սկզբունքը չի հակասում տնօրինչականության սկզբունքին, այլ դրա առկայության պայմաններում այն ունի որոշակի առանձնահատկություններ՝ պայմանավորված դատական քննության առարկայով: Ավելին, հանրային իրավահարաբերությունների բնույթով պայմանավորված՝ տնօրինչականության սկզբունքի իրացումը կրում է որոշակի արդարացված սահմանափակումներ:

Այսպես, օրինակ, Ա. Ֆեդինայի կարծիքով վարչական դատավարությունում տնօրինչականության սկզբունքի առանձնահատկությունը ենթադրում է վարչական դատարանի կողմից գործին մասնակցող անձանց որոշակի գործողությունների նկատմամբ վերահսկողություն, այդ թվում՝ նրանց նյութական իրավունքների և դատական պաշտպանության մեխանիզմների տնօրինման նկատմամբ:

Հատկանշական է, որ, թեև ՌԴ վարչական դատավարության օրենսգրքով ևս տնօրինչականության սկզբունքը նախատեսված չէ վարչական դատավարության սկզբունքների շարքում, ՌԴ Սահմանադրական դատարանի կողմից արտահայտված դիրքորոշման համաձայն՝ դիսպոզիտիվության սկզբունքը հանրային իրավահարաբերություններից բխող վեճերի քննության ընթացքում կարող է սահմանափակվել հանրային իրավահարաբերությունների առանձնահատկություններից ելնելով միայն այն դեպքերում, երբ վիճելի հանրային իրավահարաբերության բնույթը չի ենթադրում սուբյեկտիվ նյութական իրավունքների ազատ տնօրինում¹⁰:

Գտնում ենք, որ «ex officio» սկզբունքը վարչական դատավարությունում չի կարող բացառել դատական պաշտպանության իրավունքի իրացման կարևորագույն սկզբունքը՝ տնօրինչականության սկզբունքը: Այլ հարց է, որ այս սկզբունքը ձեռք է բերում որոշակի առանձնահատկություններ և որոշ դեպքերում նաև ենթարկվում սահմանափակումների:

Այսպես, թեև ՎԴՕ-ն տնօրինչականության սկզբունքը չի նախատեսել որպես վարչական դատավարության առանձին սկզբունք, այնուամենայնիվ, այն արտացոլված է ՎԴՕ-ի տարբեր դրույթներում: Մասնավորապես՝ հայցվորը կարող է իր կողմից ընտրված վարչական հայցի տեսակով դիմել դատարան, փոփոխել հայցի հիմքը և/կամ առարկան, մի քանի պահանջներ միացնել իրար, հրա-

ժարվել հայցից, պատասխանողը՝ ներկայացնել հակընդդեմ հայց, նրանք կարող են կնքել հաշտության համաձայնություն և այլն:

Միաժամանակ, հարկ է նկատի ունենալ, որ թվարկված գործողությունները կրում են նաև որոշ սահմանափակումներ: Այսպես, օրինակ.

- հակընդդեմ հայց չի կարող ներկայացվել վիճարկման և պարտավորեցման հայցերով, ինչպես նաև նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափության վիճարկման վերաբերյալ և ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ գործերով (ՎԴՕ 87-րդ հոդված),

- նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափության վիճարկման վերաբերյալ գործերի քննության ընթացքում նորմատիվ իրավական ակտի վիճարկման պահանջին չեն կարող միացվել այլ պահանջներ, չի կարող կնքվել հաշտության համաձայնություն, հայցվորը չի կարող հրաժարվել պահանջից:

Գտնում ենք, որ վերոգրյալ սահմանափակումները արդարացված են, քանի որ դրանք ամրագրված են վարչական դատավարության առանձնահատկությունների հաշվառմամբ և չեն կարող համարվել տնօրինչականության սկզբունքի խախտում: Այսպես, օրինակ՝ վիճարկման հայց ներկայացված լինելու դեպքում, երբ անձը վիճարկում է վարչական ակտը, կամ պարտավորեցման հայցի դեպքում՝ պահանջում է պարտավորեցնել վարչական մարմին ընդունելու վարչական ակտ, հակընդդեմ հայցի ներկայացումն իմաստագուրկ է:

Հատկանշական է, որ, թեև ՎԴՕ-ն չի պարունակում դրույթներ դատարանի կողմից «ex officio» սկզբունքի իրացման պարագայում տնօրինչականության սկզբունքի դրսևորումների հետ կապված, այդուհանդերձ, գտնում ենք, որ նույնիսկ «ex officio» սկզբունքի տարր հանդիսացող օժանդակման գործառույթի իրացումից հետո ևս դատավարական որոշ գործողությունների իրականացումը առկախված է անձի տնօրինչական գործողություններից:

Վճռաբեկ դատարանը ևս, ելնելով վարչական դատավարությունում տնօրինչականության սկզբունքի էությունից, արձանագրել է, որ ստանալով սխալ հայցատեսակով ձևակերպված հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշումը՝ հայցվորը կարող է կատարել inter alia հետևյալ դատավարական գործողությունները.

1) ընդունել ոչ ճիշտ հայցատեսակը պատշաճ հայցատեսակով փոխարինելու (պատշաճ հայցատեսակը մատնանշելու) վերաբերյալ դատարանի առաջարկը և կրկին ներկայացվող հայցադիմումի մեջ պահանջը ձևակերպել դատարանի կողմից մատնանշված պատշաճ հայցատեսակին համահունչ,

2) չընդունել դատարանի առաջարկը և կրկին ներկայացվող հայցադիմումի մեջ պահանջը ձևակերպել նույն կերպ, ինչպես որ այն ձևակերպված է եղել սկզբնապես ներկայացված հայցադիմումի մեջ¹² :

Տնօրինչականության և «ex officio» սկզբունքի հարաբերակցությունը քննարկելիս հաճախ անդրադարձ է կատարվում այն հարցադրմանը, թե արդյոք դատարանը կարող է դուրս գալ վարչական հայցի առարկայից:

Այս առումով, օրինակ գերմանացի իրավագետների կարծիքով՝ վարչական դատարանը չպետք է դուրս գա ներկայացված հայցապահանջի սահմաններից և այդ սահմաններում պետք է օժանդակի հայցվորին՝ մատնանշելով հայցադիմումում առկա ձևական սխալները, ոչ հստակ հայցապահանջը հստակեցնելու, ինչպես նաև ոչ ճիշտ հայցատեսակը պատշաճ հայցատեսակով փոխարինելու անհրաժեշտությունը¹³ : Ընդ որում, այս մոտեցմամբ է շարադրվել Գերմանիայի վարչական դատավարության օրենսգրքի «ex officio» սկզբունքի իրացմանը վերաբերող հոդվածը:

Գտնում ենք, որ վարչական դատարանը «ex officio» սկզբունքի բովանդակությունը կազմող գործողություններն իրացնելիս չի կարող դուրս գալ ներկայացված հայցի առարկայից և «ex officio» լիազորություններն իրականացնում է ներկայացված հայցապահանջի շրջանակներում:

Այդուհանդերձ, համաձայն ենք այն տեսակետին, որ թեև վարչական դատարանը չի կարող դուրս գալ հայցապահանջի շրջանակներից, այն կաշկանդված չէ հայցապահանջի ձևակերպմամբ¹⁴ : Այսպես, եթե հայցապահանջը չի ստացել պատշաճ ձևակերպում՝ «ex officio» սկզբունքի ուժով դատարանը առաջարկում է վերացնել համապատասխան թերությունները:

Վարչական դատավարությունում տնօրինչականության սկզբունքի էությունը բացահայտելիս անհրաժեշտ է անդրադառնալ նաև այն հարցին, թե արդյոք վարչական դատարանը վարչական ակտի իրավաչափությունը կարող է գնահատել հայցվորի կողմից չվկայակոչված հիմքով: Նշված հարցի քննարկումն անհրաժեշտ է ծավալել վիճարկման և ճանաչման հայցերի շրջանակներում:

Այսպես, ՎԴՕ 66-րդ հոդվածով նախատեսված վիճարկման հայցով հայցվորը կարող է պահանջել անվավեր ճանաչել վարչական ակտը, իսկ 69-րդ հոդվածով նախատեսված ճանաչման հայցով՝ առ ոչինչ:

Նշված երկու հայցատեսակների պարագայում, թեև նույնական է հայցի նյութական օբյեկտը՝ վարչական ակտը, սակայն դրա իրավաչափության գնահատման հիմքերը այլ են:

Մասնավորապես, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 62-րդ և 63-րդ հոդվածներով նախատեսված են վարչական ակտն անվավեր և առ ոչինչ ճանաչելու հիմքերը:

Օրենքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ առ ոչինչ է այն վարչական ակտը, որում առկա են, մասնավորապես՝ հետևյալ ակնառու կոպիտ սխալները.

ա) ակտից հստակ չի երևում կամ միանշանակ պարզ չէ, թե որ վարչական մարմինն է դա ընդունել, բ) ակտն ընդունել է ոչ իրավասու վարչական մարմինը,

գ) ակտից պարզ չէ, թե դա որոշակիորեն ում է հասցեագրված, կամ հայտնի չէ, թե ինչ հարց է կարգավորում,

դ) ակտով դրա հասցեատիրոջ վրա դրվում է ակնհայտ ոչ իրավաչափ պարտականություն, կամ նրան տրամադրվում է ակնհայտ ոչ իրավաչափ իրավունք:

Իսկ Օրենքի 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ անվավեր է առ ոչինչ չհանդիսացող այն ոչ իրավաչափ վարչական ակտը, որն ընդունվել է՝

ա) օրենքի խախտմամբ, այդ թվում՝ օրենքի սխալ կիրառման կամ սխալ մեկնաբանման հետևանքով,

բ) կեղծ փաստաթղթերի կամ տեղեկությունների հիման վրա, կամ, եթե ներկայացված փաստաթղթերից ակնհայտ է, որ ըստ էության պետք է ընդունվեր այլ որոշում,

գ) շահերի բախման իրավիճակում:

Այսպիսով, ճանաչման և վիճարկման հայցատեսակներով վարչական ակտի իրավաչափության գնահատման օբյեկտիվ ուղեցիկները տարբեր են: Արդյունքում, եթե հայցվորը, տնօրինչականության սկզբունքի ուժով, որոշում է վիճարկման կամ ճանաչման հայցով վարչական ակտի իրավաչափությունը վիճարկել վերոնշյալ հիմքերից որևէ մեկով, ինչպե՞ս պետք է վարվի վարչական դատարանը:

Վճռաբեկ դատարանի դիրքորոշման համաձայն՝ վարչական ակտի առ ոչինչ լինելը ճանաչելու հայցապահանջի հիման վրա հարուցված գործի շրջանակում վարչական դատարանը պարտավոր է քննարկել այն հարցը, թե առկա՞ է արդյոք այն ակնառու կոպիտ սխալներից որևէ մեկը, որոնք նախատեսված են «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա», «բ», «գ», «դ» կետերում¹⁵ :

Փաստորեն, վարչական ակտի առոչինչ լինելը ճանաչելու հայցապահանջի հիման վրա հարուցված գործի շրջանակում վարչական դատարանը պարտավոր է քննարկման առարկա դարձնել վարչական ակտի առոչինչության բոլոր հիմքերի առկա-

www.ardaradutyjournal.com

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

յության կամ բացակայության հարցը՝ անկախ հայցվորի կողմից այդ հիմքերից մեկը, մի քանիսը կամ բոլորը վկայակոչված լինելու կամ չլինելու հանգամանքից:

Ինչ վերաբերում է վիճարկման հայցին, ապա Վճռաբեկ դատարանը գտել է, որ վիճարկման հայցի հիման վրա հարուցված գործի շրջանակներում վարչական դատարանը, անկախ հայցվորի կողմից վկայակոչված իրավական հիմքերից, պետք է մատնանշի նաև ողջամտորեն հնարավոր բոլոր այն իրավական նորմերը, որոնց խախտումը կարող է հիմք հանդիսանալ վարչական ակտի անվավերության համար և առաջարկի հայցվորին դրանք համարել համապատասխան փաստական տվյալներով:

Միաժամանակ, հաշվի առնելով տնօրինչականության սկզբունքի բովանդակությունը և դրա կիրառելիությունը նաև վարչական դատավարությունում, Վճռաբեկ դատարանը գտել է, որ վարչական ակտի իրավաչափությունը գնահատելիս հետագա դատավարական գործողությունների իրականացման ժամանակ վարչական դատարանը կաշկանդված է շահագրգիռ անձի կամահայտությամբ: Մասնավորապես այն դեպքում, երբ հայցվորը դատարանի կողմից մատնանշման լիազորության իրականացումից հետո պնդում է, որ վարչական ակտի իրավաչափությունը գնահատվի միայն որոշակի իրավական նորմի և ըստ այդմ ներկայացված փաստական հանգամանքների շրջանակներում, վարչական դատարանը գործի հետագա քննությունը պետք է իրականացնի և գործն ըստ էության լուծող դատական ակտում վարչական ակտի իրավաչափությունը գնահատի միայն այդ իրավական և փաստական հիմքերի շրջանակներում¹⁶:

Նշված որոշումները վերաբերել են այն դեպքերին, երբ վարչական ակտը վիճարկվել է «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի ա) կետի հիմքով, այն է՝ վարչական ակտն ընդունվել է օրենքի խախտմամբ, այդ թվում՝ օրենքի սխալ կիրառման կամ սխալ մեկնաբանման հետևանքով, մինչդեռ առկա չէ դիրքորոշում այն մասին, թե արդյոք վարչական դատարանը պետք է անդրադառնա վարչական ակտի անվավեր ճանաչման այլ հիմքերին, եթե հայցվորը դրանք չի մատնանշել:

Բացի այդ, հարց է ծագում, թե արդյո՞ք վարչական դատարանն ունի հայցի իրավական հիմքերը համարելու վերաբերյալ մատնանշում կատարելու իրավազորություն, և ՎԴՕ-ով հայցվորի՝ հայցի իրավական հիմքերի մատնանշման պարտականության բացակայության պայմաններում, ինչպես կարող է վարչական ակտի իրավաչափության գնահատման իրավական նորմերի որոշումը վերապահ-

վել վերջինիս:

Հաշվի առնելով վերը բարձրացված հարցի կապակցությամբ Վճռաբեկ դատարանի կողմից տրված մեկնաբանությունները և միաժամանակ «ex officio» և տնօրինչականության սկզբունքների կապակցությամբ մեր կողմից կատարված վերլուծությունները՝ գտնում ենք.

1) ճանաչման հայցի դեպքում վարչական ակտի առ ոչինչ լինելը որոշելիս անհրաժեշտ է գնահատել «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված առաջնության բոլոր հիմքերը՝ անկախ հայցվորի կողմից դրանք մատնանշելու հանգամանքից,

2) վիճարկման հայցի դեպքում՝

ա) նախ հարկ է բացառել վարչական ակտն առ ոչինչ ճանաչելու հիմքերի առկայությունը,

բ) եթե վարչական ակտը անվավեր ճանաչելու հիմքում դրվել է դրա՝ օրենքի խախտմամբ ընդունված լինելու փաստը, ապա դատարանը չպետք է կաշկանդվի հայցվորի կամաարտահայտությամբ, իսկ դատարանի կողմից մատնանշումը պետք է վերաբերի լոկ հայցի փաստական հիմքերը համարելուն: Այսինքն, վարչական դատարանը պարտավոր է գնահատել վարչական ակտով կարգավորվող իրավահարաբերությանը վերաբերող բոլոր այն իրավական նորմերի շրջանակը, որոնց խախտմամբ կարող է ընդունված լինել վարչական ակտը և գնահատել դրանց պահպանվածությունը,

գ) այն դեպքում, երբ վարչական ակտի վիճարկման հիմքում դրվել են միայն վարչական ակտի անվավեր ճանաչման մեկ հիմքին վերաբերող փաստեր, ապա վարչական ակտը «ex officio» սկզբունքի ուժով պետք է անդրադառնա մյուս հիմքերին, եթե վարչական վարույթի նյութերից բխում է նման հիմքի առկայությունը: Այսպիսով, եթե, օրինակ, հայցվորը ներկայացնում է փաստարկներ առ այն, որ վարչական ակտն ընդունվել է օրենքի խախտմամբ, սակայն վարչական դատարանի համար գործի քննության արդյունքում պարզ է դառնում, որ վարչական ակտն ընդունված է կեղծ փաստաթղթերի կամ տեղեկությունների հիման վրա, ապա, մեր գնահատմամբ, դատարանը պետք է անդրադառնա նաև այդ հիմքով վարչական ակտի գնահատմանը:

Ամփոփելով ամբողջ վերոգրյալը՝ կարելի է եզրահանգել, որ տնօրինչականության սկզբունքի գոյությունը վարչական դատավարությունում կասկած չի հարուցում, սակայն այն ունի առանձնահատուկ դրսևորումներ և «ex officio» սկզբունքի իրացմամբ պայմանավորված՝ կարող է կրել որոշակի սահմանափակումներ:

- ¹ Տե՛ս, Ярков В.В., Административное судопроизводство, Учебник для студентов высших учебных заведений, Уральский государственный юридический университет, Екатеринбург - Москва, 2016г., С. 9.
- ² Տե՛ս, Ярков В. В., Принципы административного судопроизводства: общее и особенное, Закон 7, 2016г., С. 52-60.
- ³ Տե՛ս, Phillips D., The Inquisitorial Aspects of an Adversarial System //Med. Sci. & L., Т. 42, 2002г., С. 98.
- ⁴ Տե՛ս, Henrichsen С., “Administrative Justice in a Scandinavian Legal Context: From a Liberal and a Social State to a Market State or a Milieu State.” Administrative Justice in Context, Ed. Michael Adler, London, Hart Publishing, Bloomsbury Collections, 2010г., С. 321–350.
- ⁵ Տե՛ս, Треушникова М. К. Административное судопроизводство: учебник для студентов юридических вузов, факультетов и юристов, повышающих квалификацию. 1-е изд. Под ред. М.: Издательский Дом “Городец”, 2017г., С. 90.
- ⁶ Տե՛ս, Վճնարելի դատարանի թիվ ՍԳ-3/0055/02/13 գործով 18.07.2014 թվականի որոշումը:
- ⁷ Տե՛ս, Тараненко В. Ф., Принципы диспозитивности и состязательности в советском гражданском процессе, М.: Изд-во ВЮЗИ, 1990г., С. 5.
- ⁸ Տե՛ս, Гарцуева А. В., Принципы административного судопроизводства в России и Германии. Diss. Сибирский федеральный университет, 2017г., С. 57, Щербакова Л. Г., Принцип диспозитивности и его реализация в арбитражном судопроизводстве. Diss, Гражданский процесс, Саратов, 2010г., С. 104.
- ⁹ Տե՛ս, Федина А. С., Принципы административного судопроизводства //Вестник Тверского государственного университета. Серия: Право, N. 3, Тверь, 2015г., С.131-140.
- ¹⁰ Տե՛ս, Постановление Конституционного Суда РФ от 16.07.2004 N 15-П “По делу о проверке конституционности части 5 статьи 59 Арбитражного процессуального кодекса Российской Федерации в связи с запросами Государственного Собрания - Курултая Республики Башкортостан, Губернатора Ярославской области, Арбитражного суда Красноярского края, жалобами ряда организаций и граждан”. // СЗ РФ. 2004г., No 31, С. 3282.
- ¹¹ Տե՛ս, Яковлева А. П., Состязательность административного судопроизводства и активная роль суда //Вестник Поволжского института управления, N. 6 (51), 2015г., С. 108.
- ¹² Տե՛ս, Վճնարելի դատարանի թիվ ՎԳ/8117/05/18 վարչական գործով 30.09.2019 թվականի որոշումը:
- ¹³ Տե՛ս, Kaufmann M., Untersuchungsgrundsatz und Verwaltungsgerichtsbarkeit. Mohr Siebeck, 2012թ., էջ 310:
- ¹⁴ Տե՛ս, Schreier A., Judge at Sumpreme Administrative Court Belrin-Branderburg, “General principles of administrative court proceedings, including the inquisitorial principle”, Ежегодник публичного права 2018: Принципы административных процедур и административного судопроизводства, Москва, 2018г., С. 93-107.
- ¹⁵ Տե՛ս, Վճնարելի դատարանի թիվ ՎԳ/4502/05/15 վարչական գործով 30.11.2018 թվականի որոշումը:
- ¹⁶ Տե՛ս, Վճնարելի դատարանի թիվ ՎԳ/2976/05/15 վարչական գործով 30.11.2018 թվականի, թիվ ՎԳ/6067/05/16 վարչական գործով 25.12.2019 թվականի որոշումները:

Օգտագործված գրականության ցանկ

- 1) Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգիրք: Ընդունվել է 05.12.2013 թվականին, ուժի մեջ է մտել 07.01.2014 թվականին: Տե՛ս ՀՀԳՏ 2013.12.28/73(1013).1, հոդ.1186.1-րդ:
- 2) Ярков В.В., Административное судопроизводство, Учебник для студентов высших учебных заведений, Уральский государственный юридический университет, Екатеринбург - Москва, 2016г., С. 9.
- 3) Ярков, В. В., Принципы административного судопроизводства: общее и особенное, Закон 7, 2016г., С. 52-60.
- 4) Phillips D., The Inquisitorial Aspects of an Adversarial System //Med. Sci. & L., Т. 42, 2002г., С. 98.
- 5) Henrichsen С., “Administrative Justice in a Scandinavian Legal Context: From a Liberal and a Social State to a Market State or a Milieu State.” Administrative Justice in Context, Ed. Michael Adler, London, Hart Publishing, Bloomsbury Collections, 2010г., С. 321–350.
- 6) Треушникова М. К., Административное судопроизводство: учебник для студентов юридических вузов, факультетов и юристов, повышающих квалификацию. 1-е изд. Под ред. М.: Издательский Дом “Городец”, 2017г., С. 90.
- 7) Тараненко В. Ф., Принципы диспозитивности и состязательности в советском гражданском процессе, М.: Изд-во ВЮЗИ, 1990г., С. 5.
- 8) Гарцуева А. В., Принципы административного судопроизводства в России и Германии. Diss. Сибирский федеральный университет, 2017г., С. 57, Щербакова Л. Г., Принцип диспозитивности и его реализация в арбитражном судопроизводстве. Diss, Гражданский процесс, Саратов, 2010г., С. 104.
- 9) Федина А. С., Принципы административного судопроизводства //Вестник Тверского государственного университета. Серия: Право, N. 3, Тверь, 2015г., С. 131-140.
- 10) Постановление Конституционного Суда РФ от 16.07.2004 N 15-П “По делу о проверке конституционности части 5 статьи 59 Арбитражного процессуального кодекса Российской Федерации в связи с запросами Государственного Собрания - Курултая Республики Башкортостан, Губернатора Ярославской области, Арбитражного суда Красноярского края, жалобами ряда организаций и граждан”. // СЗ РФ. 2004г., No 31, С. 3282.
- 11) Яковлева А. П., Состязательность административного судопроизводства и активная роль суда //Вестник Поволжского института управления, N. 6 (51), 2015г., С. 108.

- 12) Kaufmann M., Untersuchungsgrundsatz und Verwaltungsgerichtsbarkeit. Mohr Siebeck, 2012г., С. 310.
 13) Schreier A., Judge at Sumpreme Administrative Court Belrin-Branderburg, “General principles of administrative court proceedings, including the inquisitorial principle”, Ежегодник публичного права 2018: Принципы административных процедур и административного судопроизводства, Москва, 2018г., С. 93-107.
 14) Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՎԳ/8117/05/18 վարչական գործով 30.09.2019 թվականի որոշումը:
 15) Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՍԳ-3/0055/02/13 գործով 18.07.2014 թվականի որոշումը:
 16) Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՎԳ/4502/05/15 վարչական գործով 30.11.2018 թվականի որոշումը:
 17) Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՎԳ/2976/05/15 վարչական գործով 30.11.2018 թվականի, թիվ ՎԳ/6067/05/16 վարչական գործով 25.12.2019 թվականի որոշումները:

Лилит Петросян

Аспирант кафедры гражданского процесса ЕГУ

РЕЗЮМЕ

Особенности реализации принципа диспозитивности в административном судопроизводстве

Статья посвящена анализу принципов “ex officio” и диспозитивности в административном судопроизводстве. В результате обсуждаются понятия и характерные черты принципа диспозитивности и полномочия суда. Анализ норм административного судопроизводства показывает, что, хотя этот принцип отдельно не предусмотрен в кодексе административного судопроизводства, его существование очевидно в нем. Кроме того, автор рассматривает проявление принципа диспозитивности в административном судопроизводстве, показывает способы его реализации и приходит к выводу, что этот принцип имеет определенные особенности из-за принципа “ex officio” и может быть ограничено в силу специфики публичного права. Эти особенности следует учитывать при определении принципа диспозитивности в кодексе административного судопроизводства Армении.

Ключевые слова: *принципы, принцип “ex officio”, диспозитивность, административное судопроизводство, принцип диспозитивности.*

Lilit Petrosyan

PHD Student of the Chair of Civil Procedure of YSU

SUMMARY

Peculiarities of exercising the principle of dispositivity in administrative court procedure

The article is devoted to the analyse of “ex officio” and dispositivity (optionality) principles in administrative court procedure. As a result, the notion and characteristics of dispositivity principle and the authorities of the court are being discussed. The analyze of the norms of administrative court procedure indicates that even though this principle is not stipulated separately in the code of the administrative court procedure, its existence is evident in administrative court procedure. Furthermore, the author examines the manifestation of dispositivity principle in administrative court procedure, showing the ways it is realized, and makes a conclusion that this principle has certain peculiarities because of “ex officio” principle and can be limited because of the nature of public relationships. In other words, these peculiarities should be considered when defining dispositivity principle in the code of Administrative court Procedure.

Key words: *principles, “ex officio” principle, dispositivity, administrative court proceedings, principle of dispositivity.*

Բնագիրը ներկայացվել է 12.04.2020թ.

Ընդունվել է տպագրության 28.04.2020թ.

Հոդվածը երաշխավորել է տպագրության (գրախոսել է)

իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ս.Գ. Մեղրյանը